BOKBIO FÖR ÅRSKURS 4–9

HJÄLTAR OCH SYMBOLER

Handledning för läraren/bibliotekarien

TEMAHELHETEN BESTÅR AV:

- kortfilmen *När Elvis kom på besök*
- litteraturlista
- långfilmen *Flykten över gränsen*
- uppgifter

HJÄLTAR OCH SYMBOLER

ÅRSKURS: 4–9

ÄMNEN: historia, samhällskunskap, bildkonst och livsåskådning

TID: 2–3 lektioner á 90 minuter

Kortfilmen kan visas på biblioteket där det är lättare för eleverna att hitta bakgrundsmaterial. Långfilmen kan visas i klassrummet eller på bio. Visas filmen på bio tillkommer lokalhyran.

Beställ filmerna gratis från Finlandssvenskt filmcentrum, *mikaela.westerlund@filmcentrum.fi*, tel. 040 548 63 93.

När Elvis kom på besök

Regi: Andreas Tibblin (Sverige 2006)
Längd: 11 min
Åldersgräns: T

I FILMEN BLIR nynazisten Lukas ofrivilligt barnvakt till den iranska grannpojken Elvis då Elvis mamma måste åka till sjukhuset för att hennes far blivit inlagd. Pojken berättar att han fått sitt namn av att pappan gillar Elvis Presley. Det var också en av orsakerna till att familjen en gång tvingades fly från sitt hemland.

Lukas gillar också Presley och lär pojken några ackord på gitarren. Lukas är på väg ut på kvällen och byter kläder. Elvis smygtittar på honom och ser hans tatueringar, speciellt den enorma svastikatatueringen som täcker Lukas rygg. Filmen beskriver ett möte mellan två individer från två helt olika världar.

Visa filmen utan att ge någon förhandsinformation om den. Diskutera sedan med gruppen kort följande frågor (ca 10 min):

- Varför tror ni att nynazisten Lukas ställer upp som barnvakt åt Elvis?
- Vi vet inte hur historien slutar, men kan mötet ha fått Lukas att ändra uppfattning?
- Kan man kalla Elvis för filmens hjälte? Eller är det Lukas som är hjälten?

Innan man går vidare till följande uppgift kan det vara skäl att förklara begreppet ”nynazism” och symbolen ”svastika”

UPPGIFTER

Eleverna får nu i uppgift att med hjälp av litteraturlistan och andra böcker som finns på biblioteket närmare studera följande (ca 30–40 min).

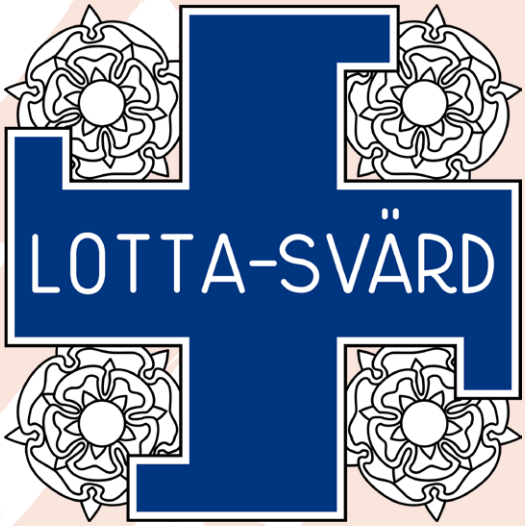

Tatueringar

- Ta reda på hur det går till när man tatuerar sig.
- Tatueringarnas bakgrund:
  Var i världen har man av tradition tatuerat sig?
- Varför tatuerar man sig i dag?
- Förklara och sök reda på exempel på ”old school”, ”new school” och ”tribal” tatueringar?
- Vad kan tatueringar berätta om den människa som har dem? Vad symboliserar olika tatueringar. Ge exempel!

Svastika / Hakkorset

- Ta reda på historien bakom hakkorset och ge exempel på olika kulturer som använt hakkorset som symbol.
- Vad symboliserar hakkorset i dag? Varför tror ni många reagerar kraftigt när de ser ett hakkors?
- Ta reda på hur man i Finland använt hakkorset (t.ex. medaljer). Finns det i dag organisationer som använder hakkorset som symbol eller som har hakkorset i sina symboler (Lotta Svärd, flygvapnet)?

Nynazister

- Vad betyder nynazim? Finns det nynazism i Finland? Ge exempel (Nordiska motståndsrörelsen)
- Vilka människor tror ni dras till nynazismen? Ta hjälp av den film ni nyss såg. I vilken omgivning lever nynazisten Lukas?
- Ta reda på hurudant samhälle nynazisterna vill ha.

Positiva symboler

- Sök i litteraturen efter positiva symboler.
- Hitta på egna positiva symboler och rita dem.

En del av uppgifterna kan vara svåra för elever i de lägre klasserna – välj då ut de uppgifter som passar dem bäst. Resultaten redovisar eleverna antingen skriftligen eller genom en allmän muntlig genomgång där läraren skriver stickord på tavlan för att få igång diskussionen.

Filmen Flykten över gränsen

”Målet är att ta sig till ett fritt land.”

FLYKTEN ÖVER GRÄNSEN

(Norge, 2020)
Regi: Johanne Helgeland
Längd: 96 min
Åldersgräns: F7

DEN NORSKA FILMEN ”Flykten över gränsen” utspelar sig under andra världskriget då fyra barn flyr från Norge över gränsen till Sverige. Filmen lämpar sig från årskurs 3 och ändå upp till högstadiet. Det är en spännande äventyrsfilm med paralleller till vår tid. Fortfarande tvingas många – också barn – fly från sina hemländer. Filmen lämpar sig för ämnesområdena samhällskunskap, etik och livsåskådning samt historia.

Börja med att se filmen tillsammans med klassen, utan att i förväg desto mera berätta vad den handlar om. Efter filmen – om detta sker följande dag kan man visa trailern (https://youtu.be/Gk5IYbFxC9o) som repetition – går läraren kort igenom grundläggande fakta om andra världskriget.

DISKUSSIONSFRÅGOR

Diskussionsfrågorna är tre till antalet: Andra världskriget (passar för de äldre eleverna), filmens karaktärer (passar för de yngre eleverna) och symboler och begrepp (passar för både äldre och yngre).

De äldre eleverna kan arbeta i grupp och sedan redovisa, medan de yngre diskuterar frågorna under lärarens ledning.

Andra världskriget (för äldre)

1. Norge, där filmen utspelar sig, var under andra världskriget ockuperat av Tyskland (1940–45). Sverige var neutralt. Finland var allierad med Tyskland. Förklara begreppen: ”ockuperad”, ”neutral” och ”allierad”. Ge exempel på länder i dag som är ockuperade. Är Finland neutralt eller allierad med något annat land?
2. Vem var Adolf Hitler?
3. I Tyskland härskade det nazistiska tänkesättet. Berätta vad du vet om nazismen.

Filmens karaktärer (för yngre)

Repetera först tillsammans namnen på filmens huvudpersoner – de fyra barnen.

1. Beskriv Gerda. Hennes starka och svaga sidor.
2. Beskriv Otto. Hans starka och svaga sidor.
3. På vilket sätt är Otto och Gerda lika? På vilket sätt olika?
4. Beskriv Per. Hans starka och svaga sidor. I filmen säger Per på ett ställe: ”Vi är människor. De är människor. Vi människor måste hjälpa varandra”. Diskutera vad Per menar med detta.
5. Daniel och Sarah gömmer sig i början av filmen i källaren. Varför? Tänk om du själv var tvungen att gömma dig i en källare. Vilka tre saker skulle du sakna mest?
6. Filmens tema kan sammanfattas i meningen ”Man är aldrig för liten för att göra skillnad”. Vad tror barnen att detta betyder. Är filmens huvudpersoner hjältar? Nämn andra filmer där barn är hjältar?

Symboler och begrepp (för både yngre och äldre)

1. Ofta är det de stora hjältarna som går till historien. I filmen är huvudpersonerna fysiskt små, men de försöker hjälpa. Är karaktärerna hjältar? I filmen jämför de sig själva med ”De tre musketörerna”. Känner ni till denna berättelse? Varför tror ni barnen vill kalla sig för de tre musketörerna?
2. Filmens tema kan sammanfattas i meningen ”Man är aldrig för liten för att göra stor skillnad”. Varför tror ni det är beskrivande för filmen?
3. I filmen talas det mycket om motståndsrörelsen. Vad betyder ”motståndsrörelse”? Vad motsatte sig motståndsrörelsen i Norge under andra världskriget? Fanns det en motståndsrörelse i Finland?
4. Vad är en symbol? I filmen finns flera symboler och symboliska handlingar:
   - När Gerda och Sarah i slutet av filmen jämför sina händer, säger Gerda: ”Du har vuxit?”. Vad tror ni hon menar med detta?
   - I slutet av filmen byter Daniel och Otto skor med varandra. Vad symboliserar det?

Detta material är framställt av Finlandssvenskt filmcentrum och Walhalla rf i samarbete med Nordisk kulturkontakt och med stöd av undervisnings- och kulturministeriet.

FINLANDSSVENSKT FILM CENTRUM
www.filmcentrum.fi

walhalla
www.walhalla.fi

Nordisk kulturkontakt

Undervisnings- och kulturministeriet

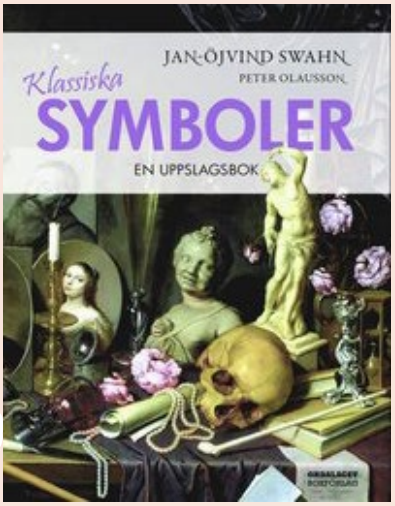

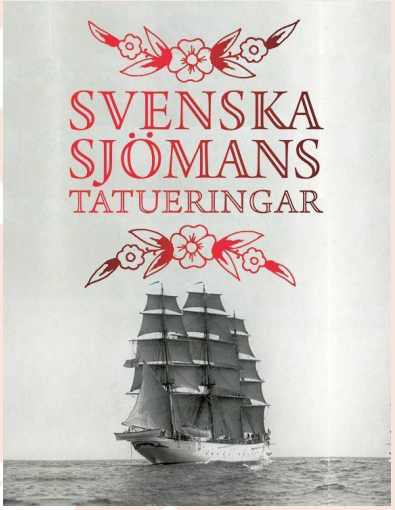

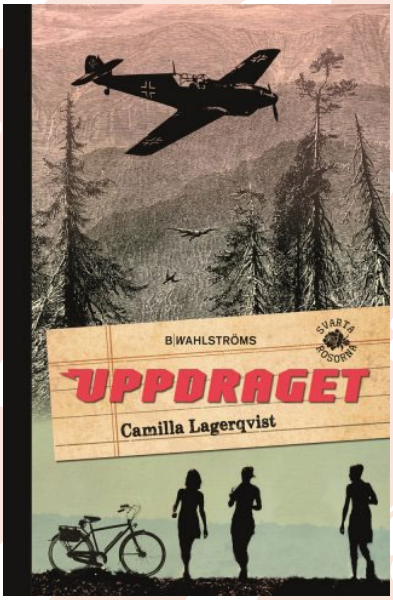

LITTERATUR

Klassiska symboler; en uppslagsbok

Vår omgivning är fylld av symboler – men hur tolkar man dem och vilken bakgrund har de? Den slingrande ormen i Apotekets logga och duvan i målningar från renässansen. Vilken symbolik finns i färger som grönt, violett och vitt? Hur uppstod @ som symbol för e-post? Påfågeln, grisen, geten, lejonet och elefanten – vilken symbolisk innebörd bär de på? Här berättar Jan-Öjvind Swahn både om klassiska symboler som funnits i tusentals år och om moderna symboler med bara några få år på nacken. Föremål, färger, djur och tecken – en omfattande uppslagsbok om symbolernas spännande betydelse.

Svenska sjömanstatueringar

Varför tatuerar man bilden av en gris på just vänster fot? Vad betyder egentligen ett tatuerat ankare? Hur ser man om en fullriggare är en äkta sjömanstatuering?

De svenska sjömännens klassiska bildvärld är full av magiska symboler, skepp och marina föremål. Dessutom myllrar den av mer eller mindre glömda referenser till populärkulturen, inte minst den amerikanska.

Andra världskriget

LÄTTLÄST. 9–12 ÅR. Den här boken handlar om andra världskriget, som började 1939 och höll på i sex år. Kriget började i Europa och spred sig till andra delar av världen. Bomber och granater träffade inte bara soldater, utan också vanliga människor. I Europa dog över 40 miljoner människor i kriget som kan sammanfattas i en rad dramatiska och avgörande händelser. Regeringen försökte hålla Sverige utanför kriget. Ändå påverkades vi, och påverkas än i dag, av det blodiga kriget.I boken får vi också träffa Max som var 14 år och bodde i Köln när kriget började.

Uppdraget

Sommaren 1943 ska Maja fylla 13 år. Hon bor med sin familj i ett litet samhälle i Värmland. Bara några mil bort, på andra sidan den norska gränsen, tas judiska familjer till fånga och skickas till koncentrationsläger i Tyskland. När Maja får två nya vänner den norska flickan Hilde och den judiske pojken Ben inser hon att kriget trots allt inte är speciellt långt bort. När de tre vännerna får höra att nazisterna är ute efter en motståndskvinna som kallas för Svarta Rosen bestämmer de sig för att göra vad de kan för att hjälpa till. Ett beslut som visar sig vara mycket farligare än de kunnat tro.

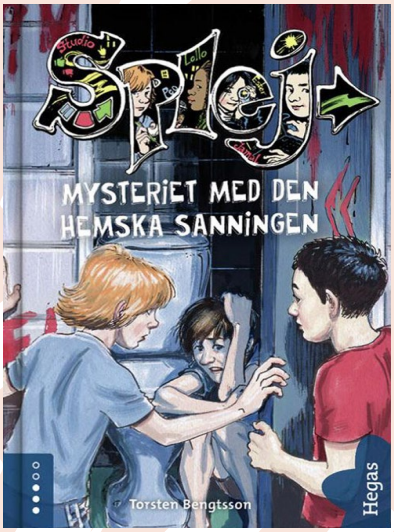

Vi kommer snart hem igen

I serieform gestaltas sex människors vittnesmål om Förintelsen. Några av dem som var barn då lever ännu och kan berätta om hur det var. Vad som hände dem och deras familjer. Vad de kände. Hur de överlevde. Vad de förlorade. De berättar om undernäring, missad skolgång, familjer som slits isär och första mötet med Sverige och hur man fortsätter leva, trots allt. Jessica Bab Bonde och Peter Bergting har med de överlevandes berättelser som grund skapat en angelägen och viktig bok.Det visuella berättandet gör boken lättillgänglig, trots det svåra ämnet. Förutom vittnesmålen fnns en tidslinje, en ordlista och en lärarhandledning. En bok som öppnar upp för samtal om det allra svåraste: om flykt, krig, antisemitism och främlingsfientlighet.

DEN PASSAR barn och ungdomar från ca 11 år.

En ö i havet

Systrarna Steffi och Nelli är tolv och sju år gamla när de skickas till Sverige för att undkomma judeförföljelserna i sitt hemland Österrike. De drömmer om ett paradis, men möts av en karg verklighet. Annika Thors En ö i havet är en gripande och osentimental skildring av två livsöden i skuggan av andra världskriget. Systrarna Steffi och Nelli vet ingenting om Sverige, bara att de ska bo på en ö i Göteborgs skärgård. De drömmer om en semesterort med palmer längs strandpromenaden, ett piano och en hund. När de kommer fram är ingenting som de väntat sig. Där finns bara hav och sten, sjöbodar och fiskebåtar.

Mysteriet med den hemska sanningen

9–12 ÅR. Peo och Jamal är sist in i duschen efter dagens idrottslektion. Då hör de snyftningar från toaletten. Dörren är låst och de får inget svar när de ropar. Jamal lyckas lirka upp låset. Och på det smutsiga toalettgolvet sitter en kille med bara en handduk runt sig. Hans ögon är rödgråtna och han fryser så han skakar. Det är David. Han går på högstadiet. David berättar hur två killar i hans klass trakasserar honom – för att han är jude. Hotar honom till livet.

Systern från havet

I landet i öster faller bomberna och flickan Sirkka måste ensam resa till några hon inte känner på andra sidan havet. Där, i landet i väster, bor Margareta som längtar efter en hund men som i stället får en låtsassyster. Ulf Starks text målar fram besvikelser, förtvivlan, längtan och sorg i en starkt symbolladdad berättelse helt utan gråtmildhet men med en avväpnande finstilt humor. Stina Wirséns akvareller flödar av stämningar och färg.